

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/112/2023
Identifikačné číslo spisu:	6705211422
Dátum vydania rozhodnutia:	26.08.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Martin Vladík
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:6705211422.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu: L.. M. W., narodený XX. T. XXXX, W. XXX, zastúpeného advokátom JUDr. Ľubomírom Hrežd'ovičom, so sídlom Banská Bystrica, Rudlovská 2, IČO: 37 893 858, proti žalovanému: L.. O. Z., narodený XX. T. XXXX, R., M.. M. XXX/XX, zastúpenému spoločnosťou Lion Law Partners s.r.o., so sídlom Banská Bystrica, Komenského 14A, IČO: 36 862 461, o zrušenie vecného bremena, vedenom na Okresnom súde Zvolen pod sp. zn. 6C/155/2005, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 15. februára 2023 sp. zn. 15Co/72/2022, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 15. februára 2023 sp. zn. 15Co/72/2022 a rozsudok Okresného súdu Zvolen z 25. apríla 2022 sp. zn. 6C/155/2005 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súde Zvolen na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Zvolen (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 25. apríla 2022 sp. zn. 6C/155/2005 zrušil vecné bremeno - právo doživotného bývania a užívania nehnuteľností pre účely trvalého bývania, zapísané v katastri nehnuteľností na liste vlastníctva číslo XXXX okres Zvolen, obec R., katastrálne územie R. k domu súpisné číslo XXX na pozemku parcela registra „C“ parcelné číslo XXXX/X, druh pozemku zastavaná plocha a nádvorie o výmere 235 m², domu súpisné číslo XXX na pozemkoch parciel registra „C“ parcelné číslo XXXX, druh pozemku zastavaná plocha a nádvorie o výmere 423 m², pozemku parcelné číslo XXXX, druh pozemku záhrada o výmere 248 m², pozemku parcelné číslo XXXX, druh pozemku záhrada o výmere 304 m², pozemku parcelné číslo XXXX/X, druh pozemku zastavaná plocha a nádvorie o výmere 161 m² zriadené zmluvne dňa 26. júla 1995 v prospech oprávneného - žalovaného (výrok I.), žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovanému peňažnú náhradu za zrušené vecné bremeno právo doživotného bývania a užívania nehnuteľností pre účely trvalého bývania zapísané v katastri nehnuteľností na liste vlastníctva číslo XXXX, okres Zvolen, obec R., katastrálne územie R., domu súpisné číslo XXX na pozemku parcely registra „C“ parcelné číslo XXXX/X, druh pozemku zastavaná plocha a nádvorie o výmere 235 m² vo výške 6.638,78 eura, do 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku (výrok II.), žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovanému peňažnú náhradu za zrušené vecné bremeno - právo doživotného bývania a užívania nehnuteľností pre

účely trvalého bývania zapísané v katastri nehnuteľností na liste vlastníctva číslo XXXX, okres Zvolen, obec R., katastrálne územie R., domu súpisné číslo XXX na pozemkoch parciel registra „C“ parcelné číslo XXXX, druh pozemku zastavaná plocha a nádvorie o výmere 423 m², pozemku parcelné číslo XXXX, druh pozemku záhrada o výmere 248 m², pozemku parcelné číslo XXXX, druh pozemku, záhrada o výmere 304 m², pozemku parcelné číslo XXXX/X, druh pozemku zastavaná plocha a nádvorie o výmere 161 m² vo výške 9.958,18 eura, do 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku (výrok III.) a nakoniec aj povinnosť žalovanému nahradiť žalobcovi trovy konania v rozsahu 100 % do 3 dní od právoplatnosti uznesenia súdu prvej inštancie o výške náhrady trov konania (výrok IV.).

2. Svoje rozhodnutie súd prvej inštancie odôvodnil poukazom na ustanovenia zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“) upravujúce vecné bremená a ustanovenia zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (Stavebný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „Stavebný zákon“) ohľadne úpravy vecných bremien a účelu stavby. Uviedol, že predmetné vecné bremeno bolo zriadené zmluvami dňa 26. júla 1995, vzniklo bezplatne. V priebehu konania žalovaný súhlasil so zrušením vecného bremena a spornou medzi stranami zostala výška peňažnej náhrady za zrušované vecné bremeno. Prvoinštančný súd peňažnú náhradu stanovil na základe vlastnej úvahy a pri jej určení zvažil okolnosti, za ktorých vecné bremeno vzniklo, skutočnosť, že bolo zriadené bezplatne, zohľadnil obsah vecného bremena, jeho právnu súladnosť a určil primeranú náhradu za zrušenie tak, že plne nevyvažuje hodnotu výhody, ktorú oprávnenému poskytlo, avšak je adekvátna povahe zrušeného vecného bremena. Osobitne prvoinštančný súd uviedol, že po prestavbe, rekonštrukcii pôvodných rodinných domov (v súčasnosti domy súp. č. XXX a XXX - poznámka dovolacieho súdu) na základe stavebného povolenia príslušný stavebný úrad povolil užívanie stavby: rekonštrukcia objektu materská škola, Z. ulica, ktorej vlastníkom a užívateľom boli v tom čase Stredoslovenské hydínárske závody, n. p., Zvolen na účely materská škola pre 25 detí. Dané nehnuteľnosti teda neboli určené na bývanie a ďalší vlastníci nehnuteľností nepožiadali o zmenu účelu užívania stavby. Vychádzajúc zo znenia § 85 ods. 1 Stavebného zákona stavbu možno užívať len na účel určený v kolaudačnom rozhodnutí, príp. v stavebnom povolení. Aj v čase rozhodovania súdu boli sporné nehnuteľnosti evidované ako druh stavby „20 iná budova“, teda stavby svojím účelom nie sú určené na bývanie. Na túto skutočnosť prvoinštančný súd pri určení výšky primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno prihliadal.

3. Rozhodnutie o náhrade trov konania súd prvej inštancie odôvodnil podľa § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok, v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) s poukazom na plný procesný úspech žalobcu v konaní.

4. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) svojím rozsudkom zo dňa 15. februára 2023 sp. zn. 15Co/72/2022 na odvolanie žalovaného vyššie uvedený rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a rozhodol, že žalobca má nárok voči žalovanému na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. Na odôvodnenie svojho rozhodnutia odvolací súd uviedol, že sa v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením rozsudku prvoinštančného súdu, v celom rozsahu poukázal na jeho dôvody a k odvolacím námietkam žalovaného osobitne uviedol, že Občiansky zákonník neustanovuje bližšie kritériá pre poskytnutie primeranej náhrady za zrušenie vecného bremena, uvádza však, že vecné bremeno možno obmedziť alebo zrušiť za primeranú náhradu, z čoho vyplýva, že náhrada nemusí plne vyvažovať hodnotu výhody, ktorú oprávnenému poskytovalo právo zodpovedajúce vecnému bremenu, musí však byť adekvátna povahe zrušeného bremena s prihliadnutím aj na jeho časovú neobmedzenosť. Ustanovenie § 151p ods. 3 Občianskeho zákonníka o tom, že náhrada za zrušenie vecného bremena má byť primeraná, patrí k právnym normám s relatívne neurčitou hypotézou, ktoré ponechávajú súdu, aby podľa svojho uváženia v každom jednom prípade vymedzil sám hypotézu právnej normy zo širokého, vopred neobmedzeného okruhu okolností. Zákon pritom nevylučuje, aby primeraná náhrada bola stanovená na základe súdnej úvahy. Podľa odvolacieho súdu sa prvoinštančný súd vo svojom rozhodnutí dostatočne zaoberal obsahom vecného bremena. Pokladom zápisu vecného bremena do katastra nehnuteľností boli kúpne zmluvy zo dňa 26. júla 1995, v ktorých je pre obe nehnuteľnosti rovnako koncipované vecné bremeno v znení „v zmysle § 151o Občianskeho zákonníka účastníci zmluvy súčasne týmto zriaďujú vecné bremeno vo forme práva doživotného bývania a užívania predmetných

nehnuteľností v prospech predávajúceho L.. O. Z., ktorý je oprávnený do svojej smrti užívať všetky prevádzané nehnuteľností pre účely trvalého bývania“. Takto bol jasne, určite a zrozumiteľne vymedzený obsah vecného bremena tak, že právo „doživotného bývania a užívania“ je vymedzené ako oprávnenie užívať nehnuteľnosti len pre účely trvalého bývania, nie podnikania, ako si to vysvetľuje žalovaný. Vecné bremeno v prospech žalovaného, kedy na základe práva doživotného bývania a užívania nehnuteľností je oprávnený do svojej smrti užívať všetky prevádzané nehnuteľnosti pre účely trvalého bývania, nemožno vykladať extenzívne, nad rámec tejto dohody, teda v rozsahu „podnikania“ v daných nehnuteľnostiach. Pri stanovení výšky peňažnej náhrady preto nemožno prihliadnuť na prípadné užívanie nehnuteľností v rozsahu podnikania. Súd prvej inštancie aj správne zohľadnil okolnosti, že vecné bremeno vzniklo písomnou zmluvou bezplatne, teda právo na plnenie získal žalovaný ako benefit bez finančnej protihodnoty, na čo je potrebné prihliadnuť pri stanovovaní peňažnej náhrady za zrušené vecné bremeno. Prvoinštančný súd tiež správne poukázal na to, že domy súp. č. XXX a XXX sú evidované ako „iná budova“, teda ide o nehnuteľnosti, ktoré nikdy neboli a nie sú svojím účelom určené na bývanie. V takomto prípade nemožno vychádzať z ocenenia vecného bremena spôsobom, ako by šlo o vecné bremeno zriadené zákonne v nehnuteľnosti určenej na bývanie, kedy peňažná primeraná náhrada by mala byť odvodená od hodnoty zabezpečenia iného adekvátneho bývania. Nakoľko znalecké posudky L.. N., L.. Z., či L.. G. vychádzali vždy z tejto premisy, nemohlo sa na ne prihliadnuť. Nie je pritom rozhodné, že obe domové nehnuteľnosti bez ohľadu na formálne okolnosti boli spôsobilé na bývanie. To, že v takomto objekte boli priestory upravené na bývanie, bez zmeny účelu užívania nehnuteľností a bez kolaudačného rozhodnutia, je potrebné vykladať tak, že zriadenie vecného bremena, a to právo doživotného bývania a užívania pre účely trvalého bývania, bolo zriadené nezákonne v rozpore s platnou právnou úpravou, a to Stavebným zákonom. Odvolací súd poukázal aj na tú skutočnosť, že takéto právo pre tú istú osobu, žalovaného, bolo zriadené v rámci objektu materskej škôlky v dvoch nehnuteľnostiach, a to aj v dome súp. č. XXX ako aj súp. č. XXX, pričom je viac než zrejmé, že žalovaný pre účely trvalého bývania nemohol obe nehnuteľnosti obývať súčasne. Na námietku žalovaného ohľadne excesívne nízkej výšky primeranej náhrady stanovenej súdom tak nemožno prihliadnuť, pretože výška peňažného plnenia nemá predstavovať náhradu za zrušenie vecného bremena v nehnuteľnosti, ktorá legálne poskytuje možnosť trvalého bývania. Náhrada peňažného plnenia v prípade žalovaného predstavuje len sumu, za ktorú by si mohol zabezpečiť náhradné bývanie v podobnom objekte, teda objekte neslúžiacom právne ani stavebnotechnicky na bývanie. Výšku peňažnej náhrady vzhľadom na uvedené skutočnosti na základe súdnej úvahy prvoinštančného súdu považoval preto aj odvolací súd za primeranú.

5. Rozhodnutie o náhrade trov odvolacieho konania odvolací súd odôvodnil podľa § 396 ods. 1 v nadväznosti na § 255 ods. 1 CSP.

6. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalovaný (ďalej aj „dovolateľ“), a to z dôvodov podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Navrhoval, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ale i rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil prvoinštančnému súdu na ďalšie konanie.

7. K uplatnenému dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP dovolateľ uviedol, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces tým, že konajúce súdy dospeli ku skutkovým a právnym záverom, ktoré zjavne odporujú vykonaným dôkazom, osobitne vykonanému znaleckému dokazovaniu; diškrécia „vlastnej súdnej úvahy“ za účelom vymedzenia relatívne neurčitej hypotézy relevantnej právnej normy § 151p ods. 3 Občianskeho zákonníka vykazuje znaky extrémne svojvoľnej, nepreskúmateľnej - teda arbitrárnej formy rozhodovania. V rozpore so skutočne prejavenu vôľou účastníkov kúpnej zmluvy so zriadením práva vecného bremena zo dňa 26. júla 1995, na podklade skutkového i právneho omylu súdy svojvoľne, teda arbitrárne rozhodli prejudiciálne o údajnej nezákonnosti vo verejných registroch evidencie nehnuteľností zapísaných údajov o obsahu a existencii zrušovaného vecného bremena a na tom podklade kauzálnie i o výslednej marginálnej výške primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno viazuje na oboch lukratívnych nehnuteľnostiach v širšom centre mesta R.. Ďalej konajúce súdy nezákonne a v rozpore so stanoviskom R 52/2020 použili „vlastnú sudcovskú úvahu“, ktorá vykazuje známky nepripustnej a nepreskúmateľnej, teda svojvoľnej rozhodovacej činnosti v

kombinácii s prepiato formalistickým posúdením sekundárnych údajov evidencie nehnuteľností a Stavebného zákona nepodstatných pre rozhodnutie o výške primeranej náhrady. Odôvodnenia oboch napadnutých rozhodnutí sú vinou „vlastnej sudcovskej úvahy“ vyhodnotené extrémne svojvoľne, bez interakcie s ostatnými v konaní zadováženými dôkazmi, najmä so závermi vyplývajúcimi zo znaleckého dokazovania, s obhliadkou oboch nehnuteľností zo dňa 17. októbra 2015, s kúpnu zmluvou zo dňa 26. júla 1995 (ide o kvalifikovanú vadu opomenutých dôkazov), vo výsledku svojvoľne, v rozpore so zisteným skutkovým stavom, v rozpore so stavom vecného bremena v čase rozhodovania, teda zmätočne a nezodpovedajúco požiadavke dostatočne presvedčivého odôvodnenia. Odvolací súd ani neodstránil vadu zmätočnosti ignorovaním odvolacích námietok žalobcu, čím nedal náležitú a presvedčivú odpoveď v zmysle § 393 ods. 2 CSP na všetky žalobcom nastolené odvolacie námietky. V konečnom dôsledku oba konajúce súdy vo výsledku vydali zmätočné, zistenému skutkovému stavu odporujúce, prepiato formalistické a extrémne svojvoľné - t. j. arbitrárne rozhodnutie, čím došlo k odňatiu dovolateľovi patriacich procesných oprávnení v takej miere, že vo výsledku došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Uplatnený dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP dovolateľ odôvodnil tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, konkrétne odvolací súd nesprávne aplikoval ustanovenia § 151p ods. 3 Občianskeho zákonníka v právnej otázke stanovenia výšky primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno (hmotnoprávna otázka) v prieniku s nezákonne použitou súdnou úvahou (procesnoprávna otázka), ktorú CSP explicitne neupravuje (viď R 52/2020). Vymedzenie hypotézy právnej normy zo široko vopred neobmedzeného okruhu okolností na základe vlastnej súdnej úvahy súdy nahradili nekontrolovateľne nepreskúmateľnou - arbitrárnou sudcovskou úvahou. Úvaha súdu o výške primeranej náhrady sa musí opierať o celkom konkrétne a preskúmateľné hľadiská, čo sa v súdnej veci nestalo. Nesprávne právne posúdenie v rámci procesnoprávnej otázky spočíva tiež vo vade opomenutého dôkazu, keď súdy v rámci voľného hodnotenia dôkazov vôbec nebrali do úvahy znalecké dokazovanie a obhliadku domových nehnuteľností zo dňa 17. októbra 2015. Pri rozhodovaní o výške primeranej náhrady za zrušenie vecného bremena je potrebné vychádzať z rozsahu majetkového prospechu, ktorý zrušením vecného bremena dostane vlastníik zaťaženej nehnuteľnosti, ako aj z majetkových dôsledkov zániku vecného bremena pre oprávneného. Právne posúdenie v napádanej veci je v tomto smere defektné, pretože tieto otázky súdy vôbec neposudzovali. Tým došlo k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (podľa rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Cdo/192/2006, 4Cdo/291/2009, 7Cdo/56/2011, 4Cdo/204/2020). Jednalo sa pritom o odbornú otázku, ktorá mohla byť zodpovedaná výhradne znaleckým dokazovaním. V rozhodovacej praxi je pritom bežné, že súd pri stanovení výšky primeranej náhrady štandardne vychádza zo znaleckého posudku (napríklad sp. zn. 4Cdo/291/2009, 4Cdo/204/2020). Dovolateľ poukázal aj na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Cdo/192/2006, podľa ktorého pri určovaní výšky primeranej náhrady je významné zistenie, aký je majetkový prospech vlastníka (spoluvlastníkov) zaťaženej nehnuteľnosti a majetkový dôsledok u oprávneného, vychádzajúc z toho, že právo z vecného bremena spočíva v bezodplatnom doživotnom užívaní. Podľa dovolateľa ani jeden z konajúcich súdov neprezentoval žiadne presvedčivé argumenty, ktoré by odôvodňovali odklon od vyššie načrtnutých princípov, resp. vôbec neodôvodnili, prečo by „vlastná úvaha súdu“ mala vylučovať potrebu skúmania majetkového prospechu žalobcu a majetkových dôsledkov pre dovolateľa, ktoré im vyplývajú zo zrušenia vecného bremena ako to definuje uvedená skutková podstata § 151p ods. 3 Občianskeho zákonníka.

9. K dovolaniu žalovaného sa žalobca nevyjadril.

10. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj ako „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, dospel k záveru, že dovolanie žalovaného je prípustné a dôvodné, preto bolo potrebné rozsudok odvolacieho súdu ale i rozsudok súdu prvej inštancie zrušiť (§ 449 ods. 1 a 2 CSP) a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 450

CSP).

11. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

12. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

13. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

14. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

15. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

16. Dovolateľ vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania v prvom rade z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

17. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP treba taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v tom - ktorom konkrétnom konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces. Takýto nesprávny procesný postup súdu môže spočívať predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

18. Súčasťou práva na spravodlivý proces je aj právo na náležité odôvodnenie rozhodnutia (pozri rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 559/2018, sp. zn. III. ÚS 47/2019, alebo rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/140/2019, sp. zn. 4Cdo/120/2019 a pod.) a povinnosť konajúceho súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z

uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, 5Cdo/57/2019) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

19. V danom prípade videl dovolateľ naplnenie uplatneného dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP v tom, že konajúce súdy nižších inštancií porušili jeho právo na spravodlivý proces, keď ich skutkové a právne závery odporujú vykonaným dôkazom, osobitne vykonanému znaleckému dokazovaniu; použitá vlastná súdna úvaha pre určenie výšky primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno vykazuje znaky extrémne svojvoľnej, nepreskúmateľnej - teda arbitrárnej formy rozhodovania a je bez interakcie s ostatnými v konaní zadováženými dôkazmi, najmä so závermi vyplývajúcimi zo znaleckého dokazovania, s obhliadkou oboch nehnuteľností, s kúpnu zmluvou zo dňa 26. júla 1995 (ide o kvalifikovanú vadu opomenutých dôkazov), vo výsledku svojvoľne, v rozpore so zisteným skutkovým stavom, v rozpore so stavom vecného bremena v čase rozhodovania, teda zmätočne a nezodpovedajúco požiadavke dostatočne presvedčivého odôvodnenia.

20. V otázke primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno (otázka zrušenia vecného bremena pre zmenu pomerov nebola medzi stranami sporná a skutkové a právne závery súdov nižších inštancií v tejto otázke neboli predmetom dovolacieho prieskumu) oba konajúce súdy aplikujú ustanovenie § 151p ods. 3 Občianskeho zákonníka dospeli k záveru, že primeranú náhradu za zrušované vecné bremeno nemožno určiť podľa v konaní podaných znaleckých posudkov, keď tieto vecné bremeno oceňovali s ohľadom na to, že zaťažené nehnuteľnosti slúžili oprávnenému-žalovanému jednak na trvalé bývanie a tiež ako sídlo obchodných spoločností. Podľa zmluvy o zriadení vecného bremena však oprávnený z vecného bremena - žalovaný je oprávnený tieto do svojej smrti užívať pre účely trvalého bývania teda nie podnikania, ako si to vysvetľuje žalovaný. Pri stanovení výšky peňažnej náhrady preto nemožno prihliadnuť na prípadné užívanie nehnuteľností v rozsahu podnikania. Zaťažené nehnuteľnosti - domy súp. č. XXX a XXX tiež neboli a nie sú svojím účelom určené na bývanie. Nemožno preto vychádzať z ocenenia vecného bremena spôsobom, ako by šlo o vecné bremeno zriadené zákonne v nehnuteľnosti určenej na bývanie, kedy peňažná primeraná náhrada by mala byť odvodená od hodnoty zabezpečenia iného adekvátneho bývania. Peňažnú náhradu tak súdy stanovili na základe vlastnej úvahy a pri jej určení zväžili okolnosti, za ktorých vecné bremeno vzniklo, skutočnosť, že bolo zriadené bezplatne, zohľadnil obsah vecného bremena, jeho právnu súladnosť a určil primeranú náhradu za zrušenie tak, že plne nevyvažuje hodnotu výhody, ktorú oprávnenému poskytlo, avšak je adekvátne povahe zrušeného vecného bremena. Náhrada peňažného plnenia predstavuje sumu, za ktorú by si mohol žalovaný zabezpečiť náhradné bývanie v podobnom objekte, teda objekte neslúžiacom právne ani stavebnotechnicky na bývanie.

21. Dovolací súd po preskúmaní veci konštatuje, že obsah spisu nedáva podklad pre záver, že odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil spôsobom, ktorým by založil procesnú vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP. Prvoinštančné a odvolacie konanie tvoria z hľadiska jeho predmetu jeden celok (IV. ÚS 372/08, IV. ÚS 350/09). Odôvodnenie rozhodnutia súdu prvej inštancie v spojení s odôvodneným dovolaním napadnutého uznesenia odvolacieho súdu má podľa názoru dovolacieho súdu všetky zákonom vyžadované náležitosti v zmysle ustanovenia § 393 CSP. Vzhľadom k tomu, že odvolací súd sa v odôvodnení stotožnil s odôvodnením uznesenia súdu prvej inštancie, rozhodnutie odvolacieho súdu v sebe tak zahŕňa po obsahovej stránke aj odôvodnenie rozhodnutia súdu prvej inštancie. Oba súdy nižšej inštancie v odôvodneniach svojich rozhodnutí podrobne popísali obsah podstatných skutkových tvrdení strán a dôkazov vykonaných v konaní, vysvetlili, ako ich skutkové tvrdenia a právne argumenty posúdili, z ktorých dôkazov vychádzali a ako ich vyhodnotili, zároveň citovali ustanovenia, ktoré aplikovali a z ktorých vyvodili svoje právne závery.

22. V reakcii na dovolacie argumenty žalovaného dovolací súd uvádza, že za procesnú vadu konania podľa § 420 písm. f) CSP nemožno považovať to, že odvolací súd svoje rozhodnutie neodôvodnil podľa predstáv dovolateľa, ale len to, že ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom, čo nie je tento prípad. Žalovaný preto neopodstatnene namieta, že mu odvolací súd nedostatočným a nepresvedčivým odôvodnením rozhodnutia znemožnil, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Samotná skutočnosť, že dovolateľ so skutkovými a právnymi závermi vyjadrenými v odôvodnení rozhodnutí súdov oboch nižších inštancií nesúhlasil a nestotožnil sa s nimi, nemôže sama osebe viesť k založeniu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, pretože do práva na spravodlivý proces nepatrí právo na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ním predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jeho vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne dožadovať sa ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 98/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

23. Dovolací súd ďalej preskúmal rozhodnutia nižších inštancií z hľadiska uplatneného dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

24. Pre právnu otázku, ktorú má na mysli § 421 ods. 1 písm. a) CSP, je charakteristický odklon jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov odvolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu“. V zmysle judikátu R 71/2018 patria do tohto pojmu predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Jeho súčasťou je tiež prax vyjadrená opakovaně vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybni.

25. Tu dovolateľ namietal správnosť aplikácie ustanovenia § 151p ods. 3 Občianskeho zákonníka v právnej otázke stanovenia výšky primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno. Súdov nižších inštancií sa podľa neho odklonili od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu (1Cdo/192/2006, 4Cdo/291/2009, 7Cdo/56/2011, 4Cdo/204/2020), keď vôbec neposudzovali všetky okolnosti relevantné pre zistenie, čo zrušením vecného bremena dovolateľ stratil a čo žalobca získal, pričom je významné zistenie, aký je majetkový prospech vlastníka zaťaženej nehnuteľnosti a majetkový dôsledok u oprávneného, vychádzajúc z toho, že právo z vecného bremena spočíva v bezodplatnom doživotnom užívaní. Jednalo sa pritom o odbornú otázku, ktorá mohla byť zodpovedaná výhradne znaleckým dokazovaním a nie voľnou úvahou konajúcich súdov.

26. Vecné bremeno môže súd podľa § 151p ods. 3 Občianskeho zákonníka obmedziť alebo zrušiť ak zmenou pomerov vznikne hrubý nepomer medzi vecným bremenom a výhodou oprávneného. Obmedzenie alebo zrušenie vecného bremena je možné iba za primeranú náhradu, a teda priznanie primeranej náhrady je obligatórnou súčasťou rozhodnutia o obmedzení alebo zrušení vecného bremena uvedená. Pri rozhodovaní o poskytnutí primeranej náhrady ide o spôsob vyporiadania medzi účastníkmi podľa § 216 ods. 2 CSP, kedy súd nie je viazaný žalobným návrhom žalobcu, môže ho prekročiť a prisúdiť viac.

27. Ustanovenie § 151p ods. 3 Občianskeho zákonníka nestanovuje výšku primeranej náhrady ani spôsob jej určenia. Jej určenie je dané na úvahu súdu, ktorý o obmedzení alebo zrušení vecného bremena rozhoduje, pričom táto úvaha musí vždy zodpovedať zisteným skutkovým okolnostiam a musí byť logickým vyústením riadneho hodnotenia skutkových zistení.

28. Rozhodovacia prax sa v otázke primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno ustálila na tom, že primeraná náhrada za zrušenie vecného bremena nemusí pozostávať vždy iba z peňažného plnenia, ale môže ňou byť aj vytvorenie stavu, ktorý zabezpečí plnohodnotné uspokojenie potrieb žalovaného iným spôsobom, ako je doterajší výkon oprávnenia vyplývajúceho z vecného bremena zo správy a rozhodovaní súdov vo veciach susedských vzťahov, prejednávanej občianskoprávnym kolégiom Najvyššieho súdu SSR, Cpj 67/84, a schválenej plénom Najvyššieho súdu SSR, rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR z 23. mája 1985, sp. zn. Pls 1/85, R 37/1985) a v prípade, že sa poskytuje ako peňažná suma, táto môže byť poskytnutá ako jednorazová alebo ako opakujúce sa plnenie, pričom pri určení výšky peňažnej sumy primeranej náhrady je potrebné vychádzať z rozsahu majetkového prospechu, ktorý zrušením vecného bremena dostane vlastník zaťaženej nehnuteľnosti, ako aj z majetkových dôsledkov zániku vecného bremena pre oprávneného vychádzajúc aj z časového odstupu medzi zriadením predmetného vecného bremena a jeho súdnym zrušením, pričom náhrada má byť síce primeraná, adekvátne, čo však neznamená, že by náhrada musela úplne (rovnocenne a v celom rozsahu) vyvážiť hodnotu práva zodpovedajúcemu zrušovanému vecnému bremenu (1Cdo/192/2006, 4Cdo/204/2020).

29. Uvedené hľadiská určujúce pre stanovenie primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno musia byť zohľadnené v každom prípade, hoci záver o konkrétnej primeranej náhrade je v každej jednotlivej veci založený na vysoko individuálnych (odlišných) okolnostiach, charakteristiky ktorých sú spravidla neopakovateľné v iných prípadoch.

30. Možno ešte doplniť, že pri vecnom bremene, ktoré spočíva v bezplatnom doživotnom bývaní by mali byť majetkové dôsledky prejavujúce sa v zrušení vecného bremena u účastníkov zisťované ako možnosť získania nájomného vlastníkom zaťaženej nehnuteľnosti pri prenájme nehnuteľností, u oprávneného z vecného bremena ako finančná povinnosť uhrádzať nájomné za užívanie podobnej nehnuteľnosti alebo bytu (1Cdo/192/2006) alebo inak povedané, primeranou náhradou za zrušené vecné bremeno môže byť napríklad suma, ktorú by oprávnený z uvedeného bremena musel zaplatiť za užívanie prípadného náhradného bytu (2Cz 70/78 publikovaný v Zborníku Nejvyššího soudu ČSSR č. IV, ročník 1978, na str. 514).

31. Preskúmaním rozhodnutí súdov nižších inštancií v predmetnej právnej veci dospel dovolací súd k záveru, že konajúce sudy sa pri určení primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno od vyššie uvedenej ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu odchýlili. Pri stanovení primeranej náhrady vôbec neposudzovali základné hľadiská pre ňu určujúce, teda rozsah majetkového prospechu, ktorý zrušením vecného bremena dostane žalobca ako vlastník zaťažených nehnuteľností, ako aj z majetkových dôsledkov zániku vecného bremena pre žalovaného ako oprávneného z vecného bremena, vychádzajúc aj z časového odstupu medzi zriadením predmetného vecného bremena a jeho súdnym zrušením. Zohľadnili len okolnosti, za ktorých vecné bremeno vzniklo, skutočnosť, že bolo zriadené bezplatne a obsah vecného bremena a jeho „právnú súladnosť“. Je nepochybné, a dovolací súd to už hore uviedol, že určenie primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno je v každej jednotlivej veci založené na vysoko individuálnych (odlišných) okolnostiach, charakteristiky ktorých sú spravidla neopakovateľné v iných prípadoch. V tomto smere nemožno mať výhrady k tomu, že konajúce sudy pri určení primeranej náhrady zohľadnili uvedené okolnosti. Tieto však samé osebe nepostačujú na stanovenie primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno, a vždy musí byť zohľadnený majetkový efekt, ktorým sa zrušenie vecného bremena prejaví na strane oprávneného i povinného z vecného bremena. Ten je potom možné určiť, ako skutočnosť, na ktorej posúdenie sa vyžadujú odborné znalosti, v zásade len za pomoci znaleckého dokazovania.

32. Na zistenie uvedených všeobecných hľadísk určujúcich pre stanovenie primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno konajúce sudy rezignovali, hoci mali v konaní k dispozícii tri znalecké posudky. Dovolací súd súhlasí so záverom súdov nižších inštancií, že nemožno prihliadnuť na užívanie nehnuteľností žalovaným na podnikanie a teda ani na znalecké ocenenie vecného bremena z takéhoto užívania nehnuteľností vychádzajúce. Tomu bráni samotný obsah vecného bremena, keď toto bolo zriadené zmluvou len ako oprávnenie žalovaného predmetné nehnuteľnosti do svojej smrti užívať pre

účely trvalého bývania (teda nie na účely podnikania).

33. Na druhej strane ale nemožno podľa dovolacieho súdu neprihliadať na znalecké ocenenie vecného bremena len preto, že vychádzalo z toho, že zaťažené nehnuteľnosti slúžili oprávnenému - žalovanému na trvalé bývanie ale zaťažené nehnuteľnosti - domy súp. č. XXX a XXX neboli a nie sú svojím účelom určené na bývanie. Žiadne ustanovenie Občianskeho zákonníka ani iného všeobecne záväzného právneho predpisu nebráni tomu, aby si strany zmluvou zriadili vecné bremeno spočívajúce v práve oprávneného trvale bývať v zaťaženej nehnuteľnosti, ktorá nie je podľa predpisov stavebného práva určená na účel bývania. Je nepochybné, že užívaním takejto nehnuteľnosti na účel bývania dochádza zo strany užívateľa - oprávneného z vecného bremena i zo strany vlastníka nehnuteľnosti k priestupku podľa Stavebného zákona. Ide však o porušenie právnych noriem verejného práva, ktoré nemôže mať vplyv na platnosť zriadenia vecného bremena, rozsah oprávnenia z vecného bremena, či výšku primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno, ktoré otázky patria do sféry práva súkromného. Skutočnosť, že je určitý stav v súlade s právom alebo protiprávny podľa predpisov verejného práva, alebo, že je určité konanie prípustné podľa verejného práva, alebo, že ide naopak o verejnoprávny delikt, nevypovedá nič o súladnosti tohto stavu alebo konania s právom alebo o jeho protiprávnosti v súkromnoprávnej sfére; platí zásada, že uplatňovanie súkromného práva je nezávislé na uplatňovaní práva verejného (K justifikácii pravidla o nezávislosti uplatňovaní súkromného práva na uplatňovaní práva verejného, ELIÁŠ, Karel, Právnik 11/2014 Ročník: 153 Strany: 1007-1033).

34. Podľa dovolacieho súdu preto pre určenie primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno nie je podstatné, že zaťažená nehnuteľnosť nie je podľa predpisov stavebného práva určená na účel bývania, ale len to, či právo užívať nehnuteľnosť na bývanie je obsahom vecného bremena a či zaťažená nehnuteľnosť výkon tohto práva fakticky umožňuje. Len ak bude konajúci súd vychádzať z týchto skutočností, môže ustáliť rozsah majetkového prospechu, ktorý zrušením vecného bremena dostane žalobca ako vlastník zaťažených nehnuteľností, ako aj majetkové dôsledky zániku vecného bremena pre žalovaného ako oprávneného z vecného bremena, a teda nakoniec správne určiť primeranú náhradu za zrušované vecné bremeno.

35. Ak odvolací súd založil svoje rozhodnutia v tejto právnej otázke na inom právnom názore, podľa ktorého nezohľadnil pri určení primeranej náhrady za zrušované vecné bremeno rozsah majetkového prospechu, ktorý zrušením vecného bremena dostane žalobca ako vlastník zaťažených nehnuteľností, ako aj majetkové dôsledky zániku vecného bremena pre žalovaného ako oprávneného z vecného bremena oprávňujúceho na trvalé bývanie, spočíva jeho rozhodnutie na nesprávnom právnom posúdení veci.

36. Vychádzajúc z toho dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalovaného je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP). Keďže nápravu zisteného pochybenia nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštancie (§ 449 ods. 2 CSP) a vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

37. V ďalšom konaní sú súd prvej inštancie i odvolací súd viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

38. O náhrade trov dovolacieho konania a náhrade trov pôvodného konania rozhodne súd prvej inštancie (§ 453 ods. 3 CSP).

39. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.